

de mos

Jaargang 22
April 2006

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

4

NIDI

inhoud

- 29 **Steeds minder asielzoekers in Europa**
- 32 **Media: bevolkingsgroei is eindig! Maar is er iets nieuws onder de zon?**
- 35 Demodata
- 36 **Kiezen voor werken of vrije tijd**
- 38 Demodata
- 39 Demodata
- 39 **Werken na 65 jaar**

Winkeliers in Wapenveld willen niet dat er meer bewoners van het
asielzoekerscentrum tegelijkertijd in hun zaak komen.
Foto: ANP Foto. Copyright Gerlinda schrijver - Broers & Vonk (2002)

Steeds minder asielzoekers in Europa

Daling in Nederland ten einde?

ROB VAN DER ERF

In de afgelopen vijf jaar is het aantal asielzoekers in Europa volgens de vluchtelingenorganisatie van de VN (UNHCR) bijna gehalveerd. Waren er in 2001 nog zo'n 450.000 aanvragen, in 2005 is dit aantal geslonken tot omstreeks 245.000. Niet alleen het aantal is sterk veranderd, maar ook de verdeling naar herkomst- en bestemmingsland. In Nederland bereikte het aantal asielaanvragen in 2004 een laagterecord: sinds 1988 was dit aantal niet zo laag geweest. Over de vraag in hoeverre het aantal aanvragen in de nabije toekomst nog verder zal dalen kan slechts worden gespeculeerd. Uitgaande van de huidige stand van zaken, zowel in nationaal als internationaal opzicht, lijkt een verdere daling voornamelijk niet waarschijnlijk.

Voor de landen van herkomst waarvandaan, gemeten over de hele periode 2000-2005, de meeste asielzoekers naar Europa kwamen, Irak, Servië en Montenegro, Turkije, Rusland en Afghanistan, is in figuur 1 de ontwikkeling per jaar geschetst. Samen maakten zij ongeveer eenderde van het totale aantal asielzoekers uit, hetgeen onderstreept dat de diversiteit naar herkomstlanden groot is. Binnen de restgroep zijn de Aziatische landen het sterkst vertegenwoordigd.

Alle in de figuur afgebeelde groepen laten een dalende trend zien. Het sterkst is de daling voor Afghaanse asielzoekers: van 50.000 in 2001 tot 7.000 in 2005. Voor Irakese asielzoekers was 2002 met 50.000 het topjaar waarna het aantal terugliep tot minder dan 10.000 in 2004. Voor de asielzoekers uit Servië en Montenegro en voor die uit Turkije is de daling minder fors: respectievelijk van 47.000 in 2000 naar 22.000 in 2005 en van 30.000 in 2001 tot 11.000 in 2005. Bij de Russische asielzoekers zette de daling later in. Hun aantal liep terug van 34.000 in 2003 tot 20.000 in 2005.

Mogelijke oorzaken van de sterke daling van het aantal asielzoekers in Europa zijn de veranderde politieke situatie in de herkomstlanden en het toegenomen restrictieve asielbeleid in Europa. Een indicatie van de verschillen in asielbeleid in de diverse Europese landen kan worden verkregen door het verloop van het aantal asielzoekers per opvangland te beschouwen.

Bestemmingslanden: groot contrast

Het aantal asielzoekers in de Europese Unie als geheel blijkt in de periode 2000-2005 met bijna de helft te zijn gedaald, maar deze daling deed zich voornamelijk

Een ama (alleenstaande minderjarige asielzoeker) wacht voor het Tweede Kamergebouw om een petitie te overhandigen.
Foto: ANP Foto/Koen Suyk (2003)

voor in de periode 2003-2005 (zie figuur 2). Het verschil tussen de lidstaten afzonderlijk is evenwel groot. In Duitsland en het Verenigd Koninkrijk was sprake van een nog sterkere daling, maar Oostenrijk en Frankrijk vertoonden in

2005 per saldo een groei vergeleken met 2000. Het contrast tussen deze landen en Nederland is groot. In Nederland daalde het aantal asielzoekers het meest in de jaren 2001 en 2002 en trad na 2004 een licht herstel op.

De toegenomen populariteit van landen als Oostenrijk en Frankrijk kan erop wijzen dat het asielbeleid zich in deze landen minder restrictief heeft ontwikkeld dan in landen als Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. In Nederland lijkt het erop dat de invoering van de nieuwe vreemdelingenwet, op 1 april 2001, heeft geleid tot een sterke daling van het aantal asielzoekers. In hoeverre deze nieuwe wet per land van herkomst een verschillend effect heeft gehad op het aantal asielzoekers wordt hierna gezien.

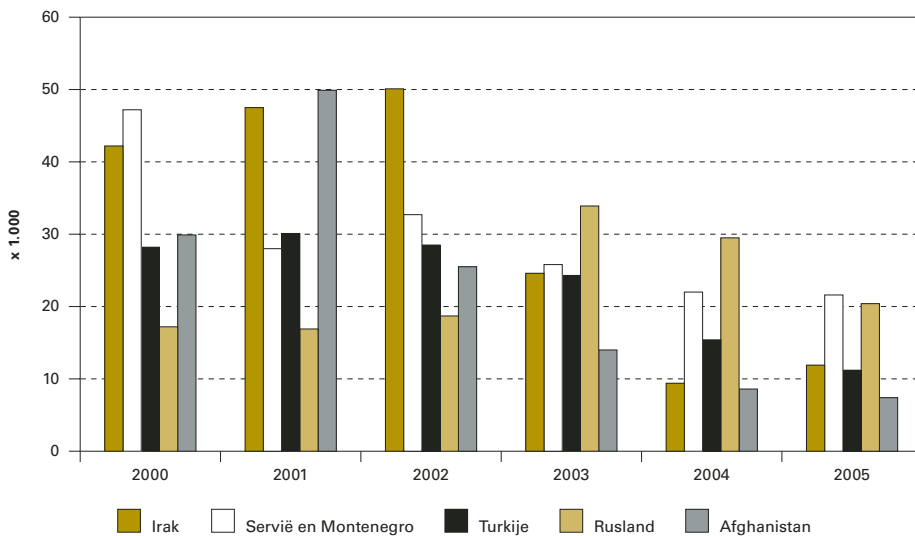
Nederland

In 2000 ontving Nederland 5.000 asielverzoeken van uit Afghanistan afkomstige personen. Dat was 11,5 procent van het totale aantal asielverzoeken in Nederland. Voor Europa als geheel maakten Afghaanse asielverzoeken in dat jaar 7,0 procent van het totale aantal verzoeken uit. In Nederland zou dat overeenkomen met 3.100 asielzoekers (figuur 3). In 2000 hebben in ons land dus meer Afghanen asiel aangevraagd dan op grond van de spreiding binnen Europa kon worden verwacht.

Voor de asielzoekers uit de overige vier in de figuur afgebeelde asiellanden geldt voor 2000 het omgekeerde: zij kwamen in relatief minder grote getale naar Nederland dan volgens het Europese gemiddelde kon worden verwacht.

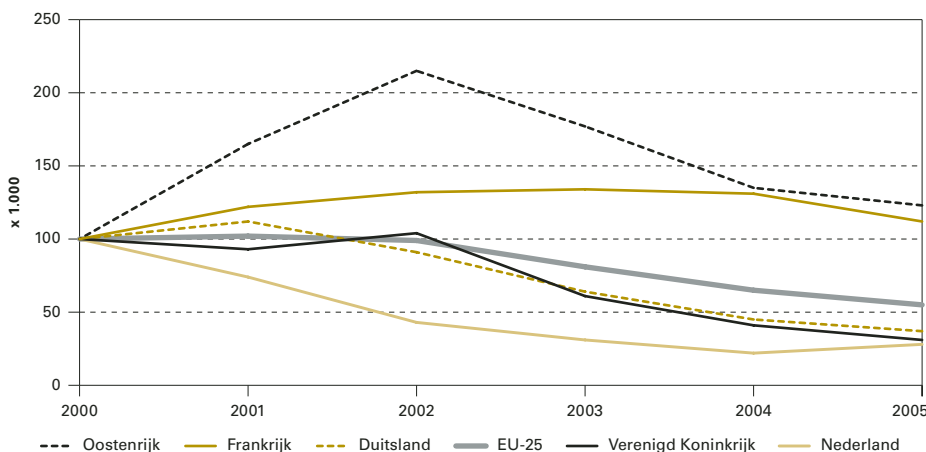
In de jaren na 2000 valt behalve de sterke daling van de asielstromen ook de veranderende samenstelling op. In 2001 en 2002 kwamen in verhouding veel asielzoekers uit Angola en Sierra Leone, vaak alleenstaand en minderjarig, waarna in de periode 2003-2005 de betekenis van deze stromen weer sterk afnam. Voor een belangrijk deel werd de op- en neergang van het aantal asielzoekers uit deze asiellanden veroorzaakt door het beleid inzake alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama's) in Nederland. Tot halverwege 2001 kregen relatief veel ama's een verblijfsvergunning en

Figuur 1. Asielaanvragen in Europa naar belangrijkste herkomstlanden

Bron: UNHCR.

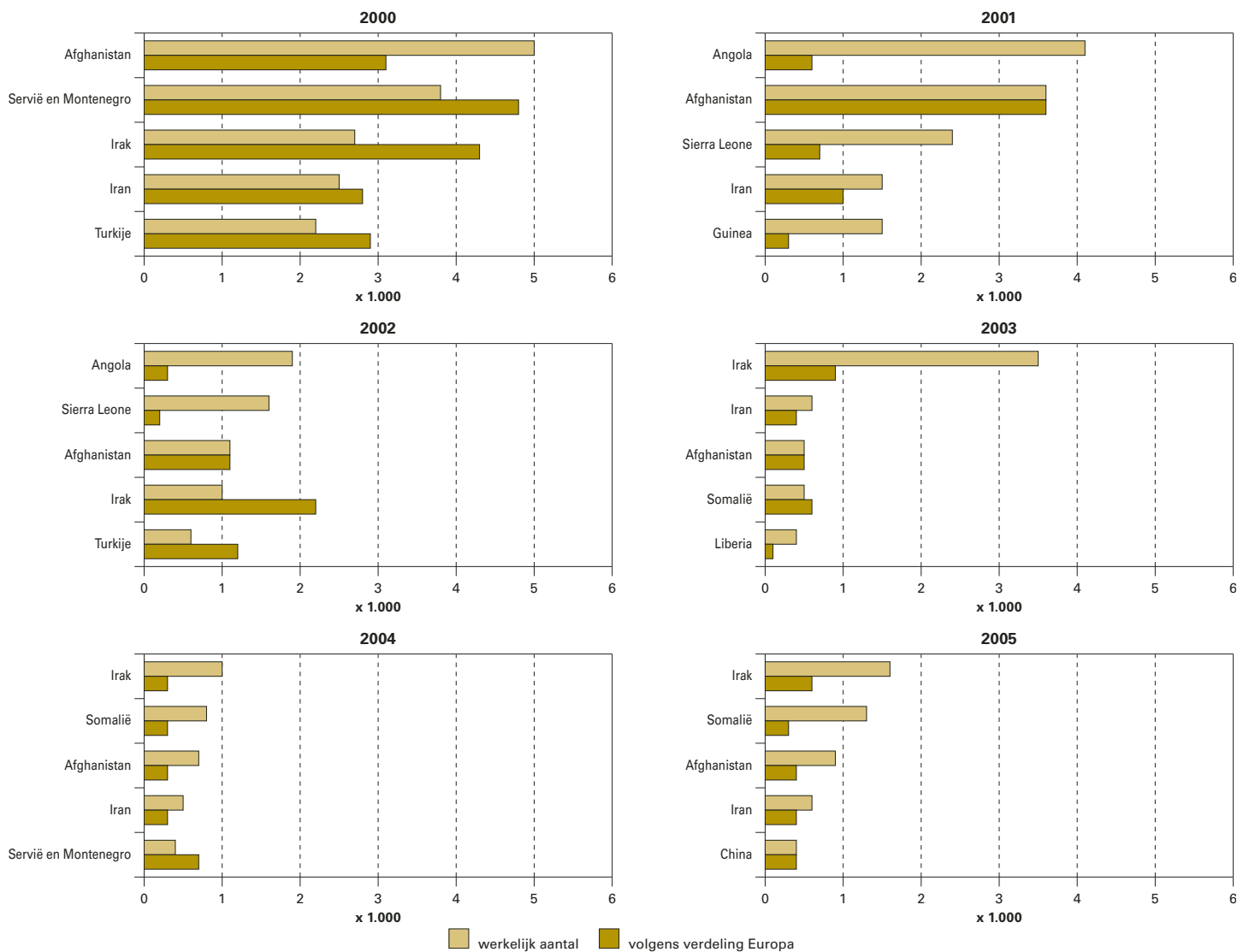
Figuur 2. Asielaanvragen in de EU-25 en enige EU-landen, 2000=100

Noot: de figuur laat de geïndexeerde ontwikkeling zien van het aantal asielzoekers in de Europese Unie met het jaar 2000 als basis. Tevens is het verloop voor de in 2005 vier belangrijkste bestemmingslanden weergegeven. Nederland, momenteel zevende na ook Zweden en België, is eveneens toegevoegd.

Bron: UNHCR.

Figuur 3. Top vijf herkomstlanden van asielzoekers in Nederland, 2000-2005

Noot: in figuur 3 wordt een overzicht gegeven van de qua aantal vijf belangrijkste asiellanden voor Nederland in elk van de jaren 2000 tot en met 2005. Om een indruk te krijgen van de mate waarin asielzoekers minder of meer dan gemiddeld voor Nederland hebben gekozen zijn tevens fictieve aantallen weergegeven die overeenkomen met het Europese gemiddelde.

Bron: UNHCR.

mochten afgewezen ama's officieel tot hun 18^e verjaardag in de asielopvang blijven. Naar aanleiding van de zogenaamde Ama-nota van 1 mei 2001 van de toenmalige staatssecretaris van Justitie Kalsbeek, alsook de invoering van de nieuwe Vreemdelingwet per 1 april 2001, liep het percentage erkende ama's sterk terug en werd het mogelijk om afgewezen ama's in de leeftijd van 15 tot 18 jaar terug te sturen naar het land van herkomst.

Voor 2003 springt het in verhouding grote aantal Irakese asielzoekers in het oog. Vermoedelijk hangt dit samen met het landenbeleid van Nederland ten aanzien van Irak dat in 2003 werd gekenmerkt door een besluit- en vertrek-moratorium. Op grond hiervan werd de besluitvorming inzake lopende Irakese asielverzoeken uitgesteld en konden (uitgeprocedeerde) Irakese asielzoekers niet worden uitgezet. Hierbij moet wel worden bedacht dat een flink deel van de Irakese asielinstroom uit tweede of volgende aanvragen bestond (zie kader).

In 2004 werden in Nederland minder dan 10.000 asielaanvragen ingediend: een voorlopig laagterecord. De laatste keer dat dit aantal onder deze grens lag was in 1988. Ondanks een sterke daling, mede beïnvloed door de beëindiging van

het besluit- en vertrek-moratorium, bleef Irak ook in 2004 het belangrijkste asielland voor Nederland, gevolgd door Somalië, Afghanistan en Iran. Deze volgorde bleef in 2005 gehandhaafd, zij het op een iets hoger niveau.

Daling ten einde?

Over het antwoord op de vraag of in Nederland de daling van het aantal asielaanvragen voorlopig tot stilstand is gekomen kan uiteraard slechts worden gespeculeerd. Afgaande op de recente niet al te positieve ontwikkeling van de politieke situatie in het Midden-Oosten en delen van Afrika valt een voortgaande daling van het aantal naar Europa trekkende asielzoekers voorsnog niet te verwachten. Kijkend naar het restrictieve karakter van het huidige Nederlandse asielbeleid ligt voorts een verdere belangrijke aanscherping van dit beleid niet in de rede gelet op de toenemende kritiek hierop van de zijde van nationale en internationale organisaties als, om er maar enkele te noemen, de Stichting Een Royaal Gebaar, Vluchtelingenwerk Nederland, UNHCR, de Raad van Europa, Amnesty International en Human Rights Watch. Ter illustratie van de kritiek vat de eerstgenoemde stichting deze als volgt samen:

ASIELCIJFERS

Het beoordelen en vergelijken van asielcijfers wordt bemoeilijkt door verschillen in de wijze waarop deze cijfers zijn gedefinieerd. Nederland telt bijvoorbeeld herhaalde aanvragen (nieuwe aanvragen van eerder in Nederland afgewezen asielzoekers) mee terwijl diverse andere Europese landen dat niet doen. Fluctuaties in de Nederlandse cijfers kunnen dus deels ontstaan door fluctuaties in het aantal herhaalde aanvragen. Zo bestond de asielinstroom in 2004 voor 40 procent en die in 2003 voor 32 procent uit tweede of volgende aanvragen. Hierdoor is de daling in 2004 ten opzichte van 2003 kleiner dan die op grond van slechts eerste aanvragen. Een andere valkuil is dat sommige landen meekomende gezinsleden niet meetellen maar alleen de hoofdaanvrager. Ook kan het zijn dat asielzoekers die direct aan de grens of op het vliegveld worden teruggestuurd niet worden meegeteld. Kortom, asielcijfers moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Een ama zit ten einde raad en dodelijk vermoeid voor de deur van de voogdij-instelling Nidos. Op de Amacampus in Vught mag hij niet meer terugkeren nadat hij en 34 andere de campus hadden verlaten.
Foto: ANP Foto. Copyright Gerard Damoiseaux (2003)

“Congo (en mogelijk andere landen) informatie doorspelen, onschuldige mensen opsluiten, kinderen van school halen en gevangen zetten, mensen terugsturen naar een land waar ze vermoord of gemarteld worden, gezinnen uit elkaar halen, men-

sen zonder voorzieningen op straat zetten, jongens van achttien, die buiten hun schuld geen papieren hebben, gevangen zetten, mensen opsluiten in ondeugelijke brandgevaarlijke cellen...noem maar op...het kan allemaal in Nederland.“
(www.eenroyaalgebaar.nl).

Al met al kan worden geconcludeerd dat er op dit moment weinig tekenen zijn die erop wijzen dat het aantal asielaanvragen in Nederland in de nabije toekomst verder zal gaan dalen. Enige stijging ligt meer voor de hand, zeker als de ‘asielteugels’ wat worden gevierd.

LITERATUUR:

- IND (2004), *Rapportage Vreemdelingenketen, 2003*.
- IND (2005), *Rapportage Vreemdelingenketen, 2004*.
- Ministerie van Justitie (2001), *Ama-nota*.
- UNHCR (2006), *Asylum levels and trends in industrialized countries, 2005*, Genève.

Drs. R.F. van der Erf, NIDI. Contact: erf@nidi.nl